

Magtudredningen 2.0

Referat

Emne	Møde i følgegruppen for Magtudredningen 2.0.
Mødedato	27. maj 2025, kl. 09:30-11:30.
Sted	Proviantsalen, Christiansborg.
Deltagere	Medlemmer af følgegruppen Søren Gade (Formand for Folketinget, formand for følgegruppen) Sarah Steinitz (Partner, Analyse og Tal) Jesper Petersen (MF, Socialdemokratiet) Ole Birk Olesen (MF, Liberal Alliance) Rosa Lund (MF, Enhedslisten) Jane Møller (Kontorchef, KL – I stedet for Kristian Vendelbo, adm. Direktør KL) Jens-Henrik Thulesen Dahl (MF, Danmarksdemokraterne) Sarah Steinitz (Partner, Analyse og Tal) Lisbeth Knudsen (Formand for Demokratikommissionen) Martin Ruby (Politisk chef, Facebook i Norden) Kira West (Formand, Rådet for Socialt Udsatte) Stinus Lindgreen (MF, Det Radikale Venstre) Olav Hesseldahl (Direktør, Det Politiske Akademi) Per Paludan Hansen (Formand, Dansk Folkeoplysnings Samråd) Sara Vergo (Formand, DJØF) Christine Ravn Lund (Forkvinde, Dansk Ungdoms Fællesråd) Lykke Friis (Direktør, Tænk tanken EUROPA) Mads Reinholdt (Direktør, Fagbevægelsens Hovedorganisation)

Deltagere fra forskningsledelsen

Michael Bang Petersen (Forskningsleder og professor i statskundskab på Aarhus Universitet)
Lene Holm Pedersen (Professor i statskundskab på Københavns Universitet)
David Hopmann (Professor i politisk kommunikation på Syddansk Universitet)

Øvrige deltagere

Mariam Molavyzada (Referent, Aarhus Universitet)
Iben Bryld Gaardmand (Folketinget)
Jens Teilberg Søndergaard (Folketinget)
Victor Mordhorst (studentermehjælper, Københavns Universitet)

Afbud

Morten Langager (Direktør, Dansk Erhverv)
Christina Olumeko (MF, Alternativet)
Adam Wolf (Adm. direktør, Danske Regioner)
Morten Høyer (Direktør for public affairs og kommunikation, Dansk Industri)
Aaja Chemnitz (MF, Inuit Ataqatigiit)
Anna Falkenberg (MF, Sambandsflokkurin)
Henrik Frandsen (MF, Moderaterne)
Alex Ahrendtsen (MF, Dansk Folkeparti)
Allan Boye Thulstrup (Næstformand, Dansk Journalistforbund)
Jan E. Jørgensen (MF, Venstre)
Jakob Nielsen (Chefredaktør, Altinget)
Helle Bonnesen (MF, Det Konservative Folkeparti)
Emma Holten (Selvstændig konsulent og foredragsholder)
Karsten Hønge (MF, Socialistisk Folkeparti)

Velkomst v/formanden for Folketinget og følgegruppen

Formanden byder velkommen til mødet i følgegruppen for Magtudredningen 2.0. Dette er møde nummer fire i magtudredningens følgegruppe, og formanden ser frem til forskningsledelsens præsentation af og følgegruppens drøftelse af det danske demokrati i historisk og komparativt perspektiv samt de demokratiske udfordringer i dag.

Status for arbejdet i Magtudredningen 2.0 v/forskningslederen

Forskningslederen rapporterer, at den indledende fase af MU2.0 afsluttes idet de første tre bøger i bogserien udgives 12. juni 2025 og lanceres fra Folkemødets Hovedscene kl. 10:30. Bøgerne kan købes fysisk hos landets 130 boghandlere eller downloades gratis som e- eller lydbog, og al overskud fra salget vender tilbage til projektet. Efter aftale med Politiken, vil en række kronikker bliver udgivet i forbindelse med udgivelsen af bøgerne. De første tre bøger og tilhørende policy briefs uddeles til alle folketingsmedlemmer for at starte debatten, samt for at vise resultaterne af Folketingets bestillingsarbejde. Derudover udsendes anmeldereksemplarer til litteraturredaktioner og nyhedsjournalister.

Med det formål at formidle og skabe debat om bøgerne vil der blive afholdt en forelæsningsrække i Århus og KBH, fem fyrtårnsarrangementer, landsdækkende livestreams og gymnasielivestreams, diverse oplæg og der vil blive lanceret en podcast ”Jagten på Magten”. Forskningslederen vil endnu engang gøre opmærksom på, at forskningsledelsen står til rådighed, hvis nogen vil invitere til oplæg.

De fremtidige planer er at udgive bøgerne fra bogserien løbende fra efteråret 2025 og frem – indtil videre er der lavet aftaler om 39 bøger, mens 6 er i proces. Det næste møde med det internationale Advisory Board er d. 19. september 2025, og den næste Christiansborg-konference er d. 26. november 2025. Slutteligt gør forskningslederen det klart, at for at kunne afholde den afsluttende borgersamling samt udarbejde undervisningsmateriale til grund- og ungdomsuddannelserne er det nødvendigt med en fortsat bevilling fra Forskningsreserven.

Oplæg om og drøftelse af det danske demokratis kerneinstitutioner v/professor og forfatter Svend Erik Skaaning

Præsentation af bogen ”Dansk demokrati i perspektiv”

Svend-Erik Skaaning præsenterer bogen, der er skrevet sammen med kollegaen David Andersen (AU). Bogens forsøger at give et svar på, hvor demokratisk Danmark er, baseret på for det første et historisk og internationalt perspektiv og for det andet på de liberal-demokratiske kerneinstitutioner.

Forfatteren starter med at fremlægge den historiske udvikling af demokratiet og pointerer, at Danmark er adskilt fra de fleste andre lande i verden ved, at der under enevælden udvikledes en relativ upartisk stat, at der blev lavet fredelige jordreformer samt at der blev skabt folkelige bevægelser og rodfæstede partier, som på et meget tidligt tidspunkt var enige om at være uenige inden for en bestemt ramme. Resultatet af alt dette var en fredelig og skridtvis demokratisering, en bred anerkendelse af spillereglerne og en sund konkurrence.

Dernæst giver han en status på det danske demokrati i dag, hvor Danmark scorer højt på en lang række globale indeks - både når det kommer til det liberale demokrati overordnet set, men også når det kommer til specifikke elementer af demokratiet. Han pointerer dog, at andre lande klarer sig bedre, når det kommer til for det første ytringsfriheden, da et simpelt flertal i FT kan underminere den. For det andet er gennemsigtigheden i forvaltningen lav, reguleringen af private donationer svag, og udbredelsen af valgretten er lav.

Slutteligt giver han bud på, hvor robust det danske demokrati er, og hvilke udfordringer, der kan være i det: overordnet set er det et meget robust demokrati med et stærkt civilsamfund, institutionaliserede og pluralistiske partier, upartisk stat, forholdsvis lav polarisering og bred folkelig opbakning. Dog er en udfordring, at danske

demokratiske institutioner i høj grad hviler på normer – fx opretholdelse af armslængdeprincippet, afholdelse fra at politisere embedsværket osv. Det danske demokrati er derfor sårbart for politiske flertal, der ikke tager hensyn til normerne. På trods af at det danske demokrati er en succeshistorie både historisk set og i dag, kan vi derfor ikke antage, at det vil fortsætte sådan, ifølge forfatteren. Han mener derfor, at det er vigtigt at støtte og prioritere demokratiet og sørge for rettidig omhu ift. de rejste opmærksomhedspunkter her og i resten af Magtudredningens arbejde.

Inputs og kommentarer fra følgegruppen

Følgegruppen udtrykker ros for bogen og oplægget og har en række spørgsmål og kommentarer.

Der bliver spurgt ind til, hvad det betyder for sammenhængskraften i vores demokrati, at der er folk med bopæl i DK uden dansk statsborgerskab. Forfatteren svarer, at antallet af disse personer er steget fra 2% i 1980 til 10% i dag, men at konsekvenserne er uklare, udover at gruppen oplever følelser af frustration og eksklusion.

Forskningsledelsen orienterer i den forlængelse om, at der er lavet en aftale med et forskerhold, som vil skrive en bog om ændringen af den etniske sammenhængskraft i Danmark og bl.a. om statsborgerskab. Forfatteren informerer også om, at det er udenfor hans mandat at komme med konkrete løsningsforslag til udfordringen med udlandsdanskere.

I den forlængelse spørges der også ind til valgetsregler og valgalden specifikt – om hvordan den ser ud i andre lande, og her svarer forfatteren at der er ekstrem stor variation i valgetsreglerne, men at Danmark skiller sig ud med dets restriktioner ift. udlandsdanskere. Til sammenligning er der mindre variation i valgetsalden, som svinger fra 16-21 år med 18 år som normalen. Et følgegruppemedlem påpeger, at siden unge som befolkningsgruppe bliver mindre, og ældre som befolkningsgruppe bliver større, bør man sænke valgalden for at give unge en større stemme og dermed styrke demokratiet. Der startes en mindre debat om, hvorvidt unge er kompetente nok til at stemme, og forskningsledelsen pointerer, at en bog om unges politiske socialisering er på vej.

I forhold til oplæggets pointe om ytringsfrihed som et opmærksomhedspunkt i det danske demokrati er der spørgsmål til, hvorvidt forfatteren kan præsentere løsningsorienterede anbefalinger – udover at grundloven bør ændres. Men grundet projektets natur ikke har forfatteren ikke mulighed for dette. I stedet er der mulighed for at se på, hvordan andre lande har håndteret ytringsfrihedsspørgsmålet. Et følgegruppemedlem pointerer her, at et lille flertal ikke kan køre hen over ytringsfriheden, men at der bør være en folkeafstemning, hvis det skulle komme på dagsordenen.

Derudover blev der spurgt ind til hvad normer har af betydning ift. lovgivningen og fx embedsværket, og der bliver svaret, at den kommende bog i bogserien vil berøre normer i embedsværket. Forfatteren nævnte også, at i danske sager om ytringsfrihed bliver den Europæiske Menneskerettighedskonvention ofte anvendt, når gældende dansk lovgivning ikke er tilstrækkelig, men at det er uklart, hvad der er gældende ret, hvis vi står med en regering, der ikke holder sig indenfor normerne.

Ydermere spørges der ind til, om der er en særlig læring at hente fra Corona-tiden, hvor normerne var udfordrede af krisen. Forfatteren svarer, at krisetiden blev misbrugt i nogle lande, men at man i Danmark prioriterede demokratiet på trods af krisetiden – fx ved at begrænsninger på folks friheder ikke gjaldt politiske demonstrationer osv. Gennemsnitligt set er det ikke en fordel at koncentrere magten i krisesituationer – det er lige så godt at opretholde en åbenhed politisk.

Følgegruppen spørger også om, hvorvidt det europæiske demokrati bliver analyseret i bogen, og forfatteren svarer, at bogen har et snævert, nationalt perspektiv, og at man kunne skrive en hel separat Magtudredning om det europæiske niveau. Men forfatteren er enig i, at EU spiller en stor rolle og man ud fra de øvrige EU-lande fx kan se, hvilke advarselssignaler Danmark bør være opmærksomme på ift. demokratiets udvikling.

Forskningsledelsen orienterer i den forbindelse om, at der vil udkomme en bog om Danmarks indflydelse på EU.

Herudover bliver der sat spørgsmålstejn ved, om det ikke er for stort et fokus på den institutionelle udvikling af demokratiet fremfor et mere borgernært fokus på demokratiske opfattelser, forskellige befolkningsgruppers stemmeadfærd samt civilsamfundet. Hertil svarer forfatteren, at bogens fokus bevidst er på demokratiets udvikling i et institutionelt perspektiv, da dette ofte tages for givet i debatten. Derudover er det nødvendigt med dette makroperspektiv for at kunne foretage større, komparative analyser. Selvom befolkningen (og befolkningsgrupper) er udenfor denne bogs fokus, vil andre bøger i bogserien beskæftige sig mere med dette. Dog fortæller forfatteren, at danskerne har en stigende demokratitilfredshed over de seneste årtier i forhold til andre lande, som oplever drastiske fald.

Slutteligt er der en opfordring fra et følgegruppemedlem, at partierne allerede nu bør diskutere demokratiets udfordringer og modstandsdygtighed end først at starte med det, når projektet er overstået.

Oplæg om og drøftelse af udfordringerne for det danske demokrati v/forfatter og forskningsledelsesmedlem

Præsentation af elementer fra bøgerne ”Magt i et forandret Danmark” og ”Det danske demokratis udfordringer”

Demokratibegrebet, som bogen om demokratiske udfordringer præsenterer, tager udgangspunkt i tre grundlæggende opgaver, som bør løses på demokratisk vis: 1) mægtiggørelse og inklusion af borgerne, 2) demokratisk viljedannelse og dagsordensfastsættelse og 3) kollektiv beslutningstagning. Forskellige former for praksis kan styrke/understøtte disse tre fokuspunkter – fx afholdelse af valg eller repræsentation. Men spørgsmålet er, hvilke revner og sprækker kan identificeres, og hvad skal dermed styrkes? Her undersøger forfatterne for det første mægtiggørelse af borgerne – hvorvidt forudsætningerne har ændret sig, om borgerne oplever sig som medborgere og om der er en tilstrækkelig grad af deltagelse. For det andet undersøger de den demokratiske viljedannelse i forhold til hvordan adgangen er til demokratisk oplysning, hvordan kvaliteten af den demokratiske samtale er og hvordan samspillet mellem demokratiske interesser foregår. Sidst men ikke mindst undersøger de den kollektive beslutningstagning ift. hvorvidt der er en klar ansvarsplacering, hvordan kvaliteten i det kollektive beslutningssystem er, og hvorvidt væsentlige samfundsproblemer bliver løst.

Inputs og kommentarer fra følgegruppen

Følgegruppen udtrykker stor ros for arbejdet og har en række spørgsmål og kommentarer.

Der kommenteres på, at sociale medier har en enorm effekt på politikernes arbejde og på den offentlige debat – ifølge et følgegruppemedlem er der ingen likes i at være et flittigt udvalgsmedlem, og folk i politik ender derfor med at bruge mere tid på at være influencere fremfor politikere. Herudover kommenteres der på, at det er en udfordring, at folk ikke ser de samme nyheder længere.

Følgegruppen spørger ind til, hvorvidt magtforskydninger og magtforandringer nødvendigvis er noget negativt – er det for eksempel en problematisk forskydning eller en udligning af økonomisk magtforhold at andre partigrupper modtager større donationer til en valgkampagne, fremfor at det altid er et bestemt parti, som har flest penge til at føre valgkamp? Forfatterne er enige i, at magtændringer ikke per automatik er negative.

Herudover spørges der ind til, hvorvidt forfatterne har et komparativt eller historisk blik for demokratiet tilstand, da der uden dette og uden klare kvalitetsstandarder for et godt folkestyre, er risiko for, at man fejlagtigt

får udråbt demokratiet til at være i krise. Forfatterne svarer, at der arbejdes med to kvalitetskriterier i de to bøger – et bredt og et snævert. Svend-Erik Skaanings og David Andersens bog slår fast, at demokratiet står godt, og at kerneinstitutionerne er intakte. Denne bog peger imidlertid på, at hvis man hæver barren, så synliggøres potentielle sprækker i demokratiet, som vi bør være opmærksomme på.

Følgegruppen spørger ind til, hvad formålet med at spørge borgerne om deres forståelse af lobbyisme er, og hvorvidt en survey-undersøgelse er den rette metode til bogen. Her blev det kommenteret fra et følgegruppemedlem, at efter vedkommende blev politiker, opnåede vedkommende en ny forståelse af lobbyister og den værdi, de tilfører folketingsarbejdet – noget som kan være svært at gennemskue af den almene borger. Hertil svarer forskningsledelsen, at der snart vil komme en bog om interesseorganisationer samt en bog om fonde, som trækker på viden fra de eksisterende essays.

Afslutning v/formand for Folketinget og følgegruppen

Formanden og forskningslederen runder følgegruppemødet af ved at takke følgegruppemedlemmerne for deres engagement, og lover samtidigt at de personer, som ikke nåede at stille spørgsmål inden tiden løb ud, vil få mulighed for at stille dem til næste møde.